

“Izgubljeni svjetovi – pradačni vrtovi devona, karbona i krede”: znanstveno-popularna izložba u Botaničkom vrtu Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 2018.

najava izložbe

“Lost Worlds of Archaic Gardens” – Exhibition announcement

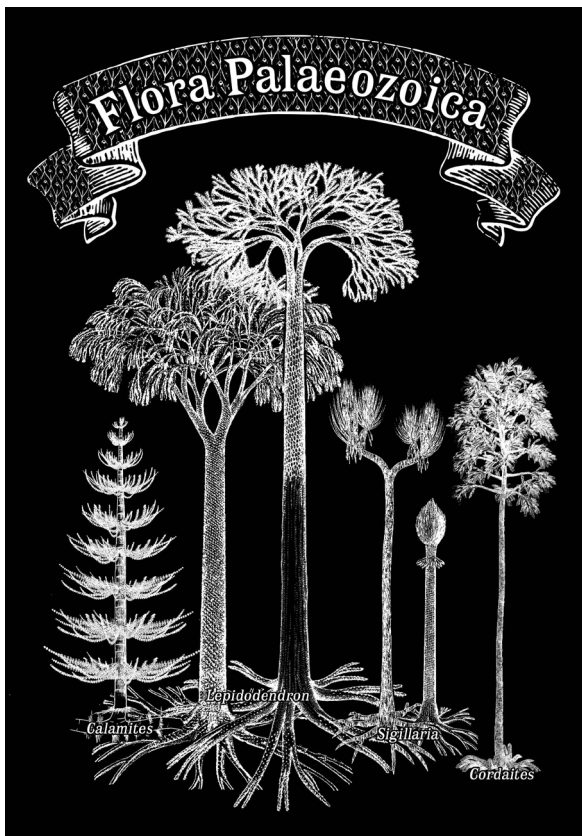
Sanja Kovačić (Botanički vrt, Biološki odsjek, Prirodoslovno-matematički fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Marulićev trg 9a, HR-10000 Zagreb, Hrvatska; sanja.kovacic@biol.pmf.hr)

U sezoni 2018. godine Botanički vrt PMF-a u Zagrebu svojoj će publici predstaviti novu izložbu, autora vrtnih botaničara Sanje Kovačić, Dubravke Sandev i Vanje Stamenkovića, u suradnji s kolegama-botaničarima, paleontolozima,

geografima i kemičarima s matičnog fakulteta.

Znanstveno-popularna izložba „Izgubljeni svjetovi – pradačni vrtovi devona, karbona i krede“ predstaviti će posjetiteljima Vrta evoluciju Biljnoga carstva tijekom posljednje pola milijarde godina,

kroz tri zamišljena „vrta“ iz tri geološka perioda razvitka Zemlje: ranog devona i srednjeg karbona (era paleozoika) te kasne krede (era mezozoika). Izložba će biti prilagođena učenicima, od viših razreda osnovne škole do gimnazije, ali zanimljiva i najširoj javnosti (Sl. 1).

Slika 1. Logo izložbe „*Flora Palaeozoica*“ nacrtao je Vanja Stamenković, stručni savjetnik u Botaničkom vrtu. Prikazuje najpoznatije, izumrle drvenaste biljke iz perioda karbona (*Calamites*, *Lepidodendron*, *Sigillaria* i *Cordaites*).

Kroz tri „diorame“ – tri zamišljena „cvjetnjaka“ iz tri pretpovijesna razdoblja – posjetitelji će saznati kako su i kada prve biljke izašle iz vode i naselile kopno te tijekom stotina milijuna godina evoluirale, čineći svijet kakav nas danas okružuje.

„Vrt“ iz ranog devona (prije oko 400 milijuna godina) bit će uređen oko slike britanskog autora Richarda Bizleya, koja prikazuje slavne rožnjake pored škotskoga sela Rhynie, gdje su početkom 20. stoljeća otkriveni fosilni ostatci najranije kopnene flore. Vrtni botaničari načinit će makete prvih kopnenih biljaka (rinija, kuksonija) i neobičnih gljiva (prototaksite) te predstaviti neke od najprimitivnijih i danas živućih biljaka iz vrtne zbirke (jetrenjarke, cvrtočine, selaginele, metličaste paprati - Sl. 2).

Slika 2. Primitivna metličasta paprat (*Psilotum nudum* (L.) P. Beauv.) iz zbirke Botaničkog vrta izgledom podsjeća na najstarije kopnene biljke s kraja silura, no zapravo je modernijeg podrijetla.

Kao kulisa „vrta“ iz perioda srednjeg karbona (prije oko 300 milijuna godina) poslužit će računalna grafika još jednog cijenjenog paleo-crtača, Amerikanca Waltera B. Myersa, koja prikazuje onodobnu obalu rijeke na prostoru današnje Sjeverne Amerike. Najveće šume koje su ikada rasle na našem planetu, u kojima su dominirale biljke poput 30-metarskih primitivnih cvrtočina i preslica, zauzimale su gotovo sav prostor tadašnjih kontinenata. Još i danas širom svijeta možemo naći potomke tih davno izumrlih biljaka, poput cikasa i araukarija (Sl. 3), koje uzgajamo i u Botaničkom vrtu.

Napokon, diorama koja će prikazivati „vrt“ iz kasne krede (prije oko 100 milijuna godina) bit će osmišljena oko originalnog djela hrvatskog crtača Berislava Kržića, a prikazivat će scenu s naše obale (Brijuni) u tom davnom razdoblju. Šume iz perioda krede već su nam izgledom sasvim

bliske: u njima rastu raznovrsne papratnjače i rane golosjemenjače, ali i prve kritosjemenjače, kao što su magnolije (Sl. 4). No, zašto je dolazilo do povremenih masovnih izumiranja, koja su tijekom posljednje pola milijarde godina barem pet puta gotovo zbrisala život s lica Zemlje? Nalazimo li se upravo danas usred novog velikog izumiranja...?

U sklopu izložbe posjetitelji će vidjeti i nekoliko manjih diorama (npr. *Morsko dno s kraja silura*, *Najstarije kopnene životinje*) i razgledati zbirku fosila davno izumrlih paprati. Najmlađi posjetitelji bit će pozvani slati Botaničkom vrtu svoje likovne i literarne uratke na temu evolucije Biljnoga carstva,

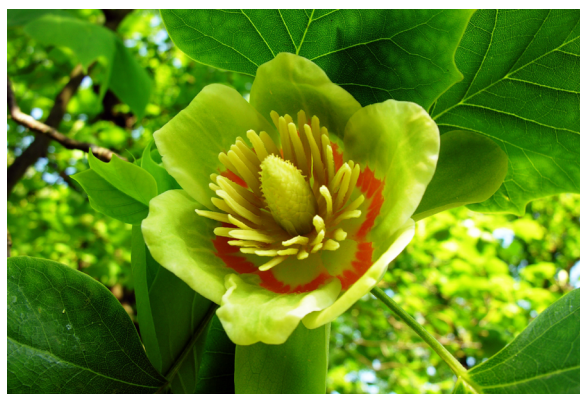
Slika 3. Porodica araukarijevki (Araucariaceae) danas je rasprostranjena južnom polutkom Zemlje, tj. kontinentima nastalima raspadom drevne Gondwane. U Botaničkom vrtu raste više vrsta te prastare razvojne skupine golosjemenjača, uključujući i slavni australski stribor (*Wollemia nobilis* W.G.Jones, K.D.Hill & J.M.Allen).

a oni malo stariji moći će rješavati pripremljene radne listiće. Najuspješnije ćemo na kraju sezone nagraditi.

I, naravno, svi zainteresirani moći će se fotografirati s dinosaurima!

Izložba će biti financirana redovitim sredstvima koja Grad Zagreb donira Botaničkom vrtu PMF-a, uz potporu Biološkog odsjeka PMF-a, Hrvatskog botaničkog društva te tvrtke „Kolding d.o.o.“.

Ulaz će biti besplatan za sve zainteresirane posjetitelje, u radno vrijeme izložbenog paviljona, uz mogućnost organiziranja stručnih obilazaka.

Slika 4. Magnolijevke (Magnoliaceae) su najstarije drvenaste kritosjemenjače na Zemlji, koje se kontinuirano razvijaju od kraja krede. U Botaničkom vrtu raste velika zbirka magnolija te njihov bliski srodnik, američki tulipanovac (*Liriodendron tulipifera* L.).